

КЪМ ВЪПРОСА ЗА ОСПОРВАНЕТО НА ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ ПРЕД КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

гл. ас. д-р Зорница Йорданова
Русенски университет „Ангел Кънчев”

TO THE QUESTION OF DISPUTING PARLIAMENTARY ELECTIONS BEFORE THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Zornitsa Yordanova, PhD
„Angel Kanchev” University of Ruse

***Анотация:** Докладът разглежда действащите конституционни и законови разпоредби и практиката на Конституционния съд на Република България по оспорване законността на произведени избори за Народно събрание, както и по оспорване избора на отделни народни представители. В резултат на изследването са направени предложения за законодателни промени с оглед осигуряване на реална възможност участниците в изборите да защитят правата си в изборния процес.*

***Ключови думи:** оспорване, парламентарни избори, Народно събрание, Конституционен съд*

***Abstract:** the report treats the existing legal regulation and the case-law of the Constitutional court of the Republic of Bulgaria on disputes concerning the legality of elections of the National Assembly as a whole as well as the election of individual members of the National Assembly. As a result from this investigation some suggestions de lege ferenda are made in the aim of assuring a real opportunity for participants to defend their rights in the electoral process.*

***Key words:** dispute, parliamentary elections, National Assembly, Constitutional court*

Въпросът за спецификите, правната уредба и легитимацията при оспорване законността на произведени парламентарни избори придоби особено значение у нас през последните години предвид нарастващия брой искания до субектите по чл.150, ал.1 от Конституцията за касиране на избори. В тази връзка до момента са постановени няколко решения на КС. Част от тях са по искания за цялостно оспорване законността на изборите: Решение №5 от 09.07.2013 г. по к.д. №13 от 2013 г. /с което е отхвърлено искането на 96 народни представители за обявяване изцяло за незаконни изборите за 42-то Народно събрание/; Решение № 13 от 28.11.2013 г. по к.д. №14 от 2013 г. /обединено с к.д. №15 от 2013 г. – отхвърлени са искания за оспорване законността на произведените на 12 май 2013 г. избори за народни представители за 42-рото НС/¹.

¹ Във връзка с тази група искания е и разпореждането на председателя на КС на РБ от 28.10.2014 г. за връщане на преписките по оспорване на последните парламентарни избори, което ще бъде коментирано в доклада.

Съществуват няколко решения на КС по повод оспорвания законността на избора на отделни кандидати за депутати – Решение №1 от 08.03.1994 г. по к.д. № 22 от 1993 г. /с което е обявен за незаконен изборът на Георги Милчев Георгиев и са прекратени пълномощията му като нар.представител/; Решение №17 от 02.10.2001 г. по к.д. № 13 от 2001г. /с което са отхвърлени искания за обявяване незаконност на избора на нар.представител Ирена Маринова-Варадинова/; Решение №8 от 07.10.2009 г. по к.д. № 9 от 2009 г. /по искане на Синята коалиция за оспорване на изборите в 19 МИР-Русе/; Решение № 9 от 26 ноември 2009 г. по к.д. № 8 от 2009 г. /с което е отхвърлено искане за оспорване законността на избора на Георги Колев – мажоритарен кандидат на изборите за 41-во Народно събрание/; Решение № 2 от 16 февруари 2010 г. по к.д. № 10 от 2009 г. /с което е частично уважено искането за обявяване незаконност на избора на народни представители от ПП „Движение за права и свободи” в 04 МИР Велико Търново, 13 МИР Пазарджик, 17 МИР Пловдив, 19 МИР Русе, 22 МИР Смолян, 26 МИР София област, 27 МИР Стара Загора/².

През изминалата 2014 г. въпросът за оспорването на изборните резултати и на законността на изборите отново придоби актуалност с оглед произведените предсрочни парламентарни избори. Оживен дебат предизвика разпореджането на председателя на Конституционния съд от 28.10.2014 г., с което той отклони и върна на Върховния административен съд препратените от него преписки за касиране на изборите за 43-то Народно събрание³. Мотивите на председателя на конституционната юрисдикция за връщане на искането бяха следните: „Съгласно чл. 17 от Закона за Конституционен съд във връзка с чл. 18 от Правилника за организацията на дейността на Конституционния съд и чл. 305, ал. 2 от Изборния кодекс /ИК/ всяко искане до Конституционния съд следва да бъде надлежно мотивирано. В това отношение законодателят не прави изключения, вкл. и в хипотезата на чл. 150, ал. 1 от Конституцията. Затова, когато е сезиран по реда на чл. 305, ал. 1 ИК от кандидатите за народни представители, партиите, коалициите и лицето, което представлява инициативния комитет, регистрирали кандидати в изборите, на които е предоставена възможността да оспорят изборите за народни представители или избора на народен представител, органът по чл.150, ал. 1 от Конституцията, в случая Върховният административен съд, е длъжен да извърши самостоятелна проверка на твърденията им и да изготви самостоятелно искане, като изложи в него своите съображения, с които да мотивира диспозитивната част на

² Към тази група решения може да бъде причислено и Решение № 8 от 06.05.1993 г. по к.д. № 5 от 1993 г. /по делото е отправено искане за тълкуване на чл.68, ал.2 КРБ и кумулативно е оспорена законността на избора на народен представител, който обаче е бил избран по-късно в състава на НС/, а косвено отношение към темата има и Решение № 2 от 13.04.1995 г. по к.д. № 1 от 1995г. за установяване неизбираемост и предсрочно прекратяване пълномощията на Жорж Ганчев /в него КС сочи момента, към който следва да са спазени изискванията за избираемост на кандидатите/. Естествено, КС е произнасял и определения, включително за недопустимост, по искания, свързани с оспорване на парламентарни избори.

³ Вносителите на исканията във ВАС бяха Васил Иванов – КП „България без цензура”, Виктор Янев – ПП „ГЕРБ”, Георги Петров – КП „ПФ, НФСБ и ВМРО”, Иван Андонов – КП „БСП-Лява България” и Офелия Димова – ПП „Нова България” – кандидати за народни представители от 10 МИР – Кюстендил /адм. преписка изх. № 714/2014 г./; ПП „Нова България”, ПП ОБЕДИНЕ-НА БЪЛГАРИЯ и ПП „Нова алтернатива” /адм. преписка изх. №715/2014 г./; Никола Николов Вапцаров – кандидат за независим нар.представител в 1-ви МИР – Благоевград /адм. преписка изх. № 716/2014г./; Пенка Деведжиева, Велко Илчев, Петър Накаленков, Александър Павлов, Иван Делчев, Красимир Вълков – кандидати за народни представители от КП Реформаторски блок в 16-ти МИР-Пловдив /адм.преписка изх. № 717/2014 г./ и Коалиция от партии „Патриотичен фронт – НФСБ и ВМРО”, представлявана от председателя Валери Симеонов /адм. преписка изх. № 718/2014 г./.

искането за оспорване на законността на произведените парламентарни избори. Исканията в случая не съдържат мотивирана част на обстоятелствата, на които се основават, а така също не съдържат и петиум – не е посочено в какво се състои искането. На практика исканията съдържат само мотиви защо ВАС е орган на инициатива по чл. 305, ал.1 ИК, че компетентният орган е пленумът на съда, както и че отправените до него искания са в срок. Исканията не съдържат мотиви защо съдът намира основание да сезира Конституционния съд. Този въпрос не е обсъждан по същество от пленума на ВАС, видно от приложените преписи от протоколи. Върховният административен съд е задължен по силата на чл. 305, ал. 2 ИК да сезира Конституционния съд с мотивирано искане по законността на изборите, което може да направи по два начина: по своя инициатива или въз основа на постъпилото оспорване по чл. 305, ал. 1 ИК. И в двете хипотези съдът следва да изрази собствените доводи относно законността на изборите. В конкретния случай ВАС не е изпълнил законното изискване и на практика само е препратил оспорванията на субектите по чл. 305, ал. 1 ИК.”

В настоящия доклад ще бъде направен кратък преглед на разпоредбите на Конституцията и Изборния кодекс по отношение оспорването на произведени парламентарни избори⁴, коментар на горесцитираното разпореждане на председателя на КС, както и ще бъдат направени някои конкретни предложения относно подобряване законната уредба на материята.

Конституцията на Република България от 1991 г. е лаконична по отношение оспорването на парламентарните избори. Съгласно чл.66 КРБ законността на този вид избори може да се оспори пред Конституционния съд по реда, определен със закон. За разлика от разпоредбата на чл.93, ал.6, която урежда срок за решаване на споровете по отношение на президентските избори, при парламентарните Основният закон не предвижда такъв. Това е логично и обосновано, доколкото в случая се касае за колективен орган, с различни кандидати в отделните избирателни райони и при прилагане на предимно пропорционална избирателна система. Конституцията предвижда текущото законодателство да уреди сроковете, процедурата и последиците при спор относно законността на произведени парламентарни избори. Това е направено в Изборния кодекс и Закона за Конституционен съд, но и там процедурата от гледна точка на участието на страните, допустимите доказателства и спецификите на производството не е изчерпателно уредена. В науката с основание се предлага процесуалните правила пред КС при оспорване на избори да бъдат регулирани в отделна глава на ЗКС⁵.

Тук следва да бъде направено уточнението, че Конституцията предвижда възможност за оспорване законността на парламентарните избори както като цяло, така и относно избора на конкретни кандидати. Съществуват мнения, че обявяването на незаконност на парламентарните избори в цялост „граничи с практически невъзможното”⁶.

⁴ Имат се предвид само оспорванията на изборите за членове на Народното събрание на РБ, а не и изборите за членове на Европейския парламент от Република България.

⁵ Вж. например **Пенев, П.** Необходими промени в Закона за Конституционния съд, а защо не и цялостна нова редакция. - В: Научни трудове на Русенския университет-2013, том 52, серия 7, с. 58-66, **Христов, П.** Преглед на практиката на Конституционния съд относно споровете за законност на избора на народни представители. - Правна мисъл, 2010, бр.4, с.20-30, и **Янкулова, Р.** Процесуалноправни аспекти на производството по проверка законността на избори пред Конституционния съд. - В: Правото – изкуство за доброто и справедливото. Пловдив, 2013, с.127-137.

⁶ Вж. **Христов, П.** Пак там. Посочената статия обаче датира от 2010 г., а дотогава, както сочи авторът, производство за цялостно касиране на парламентарните избори пред КС не е било иницирано.

Всъщност обаче в последните години нееднократно са подавани искания до Конституционния съд за пълно касиране на изборите. Действително, Съдът досега не е касирал парламентарни избори в цялост, но подобна хипотеза не може да бъде а priori изключена. В допълнение, самата Конституция също я допуска, като предвижда, че КС се произнася както по спорове за законността на избора на /отделен/ народен представител /чл.149, ал.1, т.7/, така и по спорове за законността на парламентарните избори /чл.66/. Правните последици, разбира се, биха били различни – в единия случай би имало само преразпределение на конкретни мандати /тези, по отношение на които е установена незаконност/, а в другия би последвало ново насрочване и произвеждане на избори в цялата страна. Предвид евентуалната политическа нестабилност цялостното касиране на изборите би следвало да е крайно средство, приложимо само при констатиране на драстични нарушения на изборните правила и на основните конституционни принципи на изборителното право, опорочаващи изцяло изборния процес и резултат⁷.

Понастоящем условията и редът за оспорване на току-що произведени парламентарни избори са уредени в чл.304-306 от Изборния кодекс. Съгласно чл. 304 ИК споровете относно законността на изборите за народни представители и на избора на народен представител се решават от Конституционния съд. Тук отново е видно, че волята на законодателя е да се предостави възможност както за цялостно, така и за частично оспорване на произведените избори. Чл.305 предвижда, че кандидатите за народни представители, партиите, коалициите и лицето, което представлява инициативния комитет, регистрирали кандидати в изборите, може да оспорят законността на изборите за народни представители и на избора на народен представител пред орган по чл. 150, ал. 1 от Конституцията⁸ в 7-дневен срок от обявяването на решението с резултатите от изборите от Централната изборителна комисия /ЦИК/. В 15-дневен срок

⁷ В решение № 5 от 09.07.2013 г. по к.д. № 11 от 2013 г. КС сочи: „Постановяването на решение за незаконност на изборите от Конституционния съд е най-тежката възможна последица, причинена от множество пороци в изборния процес. Незаконността на изборите може да бъде обусловена само от нарушения с особено съществено характер, когато Конституционният съд констатира, че изборният процес е протекъл в нарушение на основополагащите демократични конституционни принципи, относими към изборителното право/общо, равно и пряко изборително право с тайно гласуване – чл. 10 КРБ/, които са в такава степен тежки и повсеместни, че опорочават изцяло изборния процес и общия резултат от изборите, поради което съдът на основание чл.149, ал.1, т.7 вр.чл. 66 от Конституцията може да обяви изцяло избора на народни представители за незаконен. Такова разбиране намира опора и в Кодекса на добрите практики по изборни въпроси на Европейската комисия за демокрация чрез право (Венецианската комисия) към Съвета на Европа. В параграф II, т. 3, б. „с“ от Кодекса изрично се подчертава, че органът, пред който се оспорват изборите трябва да има правото да ги анулира, когато „нередностите са повлияли на изхода от тях.“ В тези случаи трябва да е възможно обявяването за недействителен на целия резултат от изборите. Според Конституционния съд, до подобен резултат би се стигнало например когато не са разкрити изборителни секции, когато достъпът на изборителите до секциите е бил ограничен, когато не са били взети мерки за запазване на тайната на вота, когато бъде извършена подмяна на бюлетини или на изборителните списъци в деня на изборите, ограничаващо изборителите в правото им да гласуват, когато е упражнена тежка форма на принуда, която да застави изборителите да не гласуват или да гласуват против волята им. На основата на изложеното КС намира, че за да бъдат изцяло обявени за незаконни изборите за народни представители /чл. 66 от Конституцията/ следва да са налице две предпоставки – съществени нарушения на изборния процес, относими към конституционните принципи, залегнали в чл. 10 от Конституцията, и тежестта на нарушенията да е от такова естество, което да води до невъзможност да се установи действителната воля на изборителите.“

⁸ 1/5 от народните представители, президента, Министерския съвет, ВКС, ВАС и главния прокурор.

от обявяването на решението с резултатите от изборите от ЦИК органът по чл. 150, ал. 1 от Конституцията въз основа на постъпилото оспорване или по своя инициатива може да сезира Конституционния съд с мотивирано искане да се произнесе по законността на изборите за народни представители или на избора на народен представител. За разлика от разпоредбата на чл.112 от отменения Закон за избиране на народни представители, в Изборните кодекси от 2011 г. и 2014 г. не се съдържа текст, че оспорването става „чрез“ органите по чл.150, ал.1 КРБ, а се използва предлогът „пред“, с което се преодолява твърдението, че съответната сезирана институция е само посредник, „пощенска кутия“ за подаване на искания до КС. Освен това, с оглед съществуващите в годините противоположни становища⁹, в действащия ИК се сочи изрично, че съответният орган по чл.150, ал.1 КРБ може да сезира КС както въз основа на постъпило оспорване от заинтересовани лица, така и по собствена инициатива. Съгласно чл.306 ИК искането се разглежда при условията и по реда на Закона за Конституционен съд и правилника за организацията на дейността му. КС го разглежда и се произнася в двумесечен срок от постъпването /чл.21, ал.5 ЗКС/, за разлика от конституционните дела по другите правомощия на КС, където двумесечният срок тече от момента на преценката на КС, че събраните доказателства в производството са достатъчни /чл.21, ал.4 ЗКС/. Това законово разграничение е уместно, доколкото изборите следва да бъдат резултатни и НС /или съответният изборен орган/ да започне работа в кратък срок, в интерес на политическата стабилност и на държавното управление. Искането за касиране на изборите не спира изпълнението на решението на Централната избирателна комисия. Решението на Конституционния съд за обявяване незаконност на изборите за народни представители или на избора на конкретен народен представител се изпраща на Народното събрание, ЦИК и на заинтересованите лица. При обявяване незаконност на изборите за народни представители /като цяло/ се произвежда нов избор за Народно събрание не по-късно от два месеца от постановяването на решението за касиране. При оспорване законността /според мен неточно в закона е употребен изразът „оспорване на незаконност“ вместо по-подходящите „установяване на незаконност“ или „уважено оспорване на законността“/ на избора на народен представител и установяване на съществени нарушения, които са повлияли върху крайния резултат, Централната избирателна комисия по установената методика¹⁰ с решение определя резултатите от изборите, като обявява разпределението на мандатите и имената на избраните народни представители. Последното решение на ЦИК не подлежи на обжалване.

Съгласно горесцитираните текстове на ИК, има краен момент, до който КС следва да упражни правомощието си да се произнесе по законността на изборите – 2 месеца след сезирането му, което от своя страна е допустимо в 15-дневен срок от обявяването на изборните резултати. Срокът е преклузивен – не може да бъде спиран, прекъсван, удължаван, независимо от обстоятелствата. Това е така, защото се касае за избирането състава на висш държавен орган, титуляр на законодателната власт у нас. Поради това производството по оспорване на изборния резултат не следва да се проточва във времето, доколкото изборите за НС се произвеждат след изтичане мандата на предиш-

⁹ Вж. например становището на Министерския съвет по к.д. № 11 от 2011г., в което се поддържа, че следва задължително да е налице оспорване от участниците в изборите /в конкретния случай – президентски избори/ пред оправомощен да сезира КС субект и че органите по чл.150, ал.1 КРБ не могат по собствена инициатива да сезират Съда. Същото е достъпно на интернет страницата на КС - <http://constcourt.bg/cases>.

¹⁰ В действащия Изборен кодекс за първи път методиките за разпределение на мандатите намират място като приложения към закона, вместо да се приемат с решения на ЦИК. Това обстоятелство следва да се оцени положително, тъй като създава предвидимост и сигурност по отношение техниките за определяне на изборния резултат.

ното, а е недопустимо държавата да остане без парламент за продължителен период от време. С оглед на това както в теорията, така и в обществото се поставя въпросът уместно ли е изпращането на исканията за касиране на изборите до субектите по чл.150, ал.1 от Конституцията или следва да се даде възможност на заинтересуваните лица самостоятелно да искат обявяване незаконността на избора. Такава възможност политическите сили имат при местни избори, но там оспорването е също на местно ниво – пред съответния административен съд. След произвеждането на последните парламентарни избори искания за касирането им бяха отправени до различни субекти на правото на инициатива по чл.150, ал.1 КРБ, като от тях единствено Върховният административен съд препрати подадените искания в КС.

Според някои автори при национални избори легитимацията за оспорване следва да е дори по-ясна – върховните съдилища например не биха могли да сезират КС с искане за обявяване противоконституционност на партии, сдружения или на проведени избори, това би противоречало на компетентността на съответния орган и в определен смисъл на принципа за разделение на властите¹¹. Конституцията обаче не стеснява кръга на субектите, имащи право на инициатива по чл.66 КРБ спрямо изброените в чл.150, ал.1. Следователно, Върховният касационен и Върховният административен съд чрез пленумите си също могат да отправят валидни искания до Конституционния съд за касиране на току-що произведените парламентарни избори. В подобна хипотеза обаче определени специфични обстоятелства следва да бъдат взети под внимание:

- Ако съответният върховен съд /ВКС или ВАС/ изкаже собствени мотиви, обосноваващи претендираната незаконност, дали те не биха натежали пред Конституционния съд. При оспорване на избори Конституционният съд разрешава правни спорове, наподобяващи традиционната правораздавателна дейност, осъществявана от съдилищата, поради това, че се анализират конкретни факти и обстоятелства. Става въпрос за спор за законност /за съобразност с разпоредбите на изборното законодателство/, а не за конституционност¹².

- Съгласно чл. 58 ИК решенията на Централната избирателна комисия /ЦИК/ се обжалват пред Върховния административен съд чрез ЦИК в тридневен срок от обявяването им. ЦИК изпраща незабавно жалбата и преписката към нея на съда. Върховният административен съд разглежда жалбата и се произнася с решение в тридневен срок от получаването ѝ в открито заседание с призоваване на жалбоподателя, ЦИК и заинтересованите лица. Решението на съда се обявява незабавно и не подлежи на обжалване¹³.

¹¹ Така **Пенев, П.** Нормативни и практически очертания на българското конституционно правосъдие. Проблеми и перспектива. С., Светулка 44, 2013, с.149.

¹² Вж. **Друмева, Е.** Конституционно право. Четв.изд., С., 2013, с.589.

¹³ Освен това, решенията на районната/общинската избирателна комисия се оспорват в тридневен срок от обявяването им пред Централната избирателна комисия, която се произнася в тридневен срок с решение, което подлежи на обжалване пред Върховния административен съд /при което също се прилага чл. 58/. При всички видове избори в България пред ВАС могат да бъдат оспорени значими решения на изборната администрация, които имат отношение не само към законността на изборите, а и към политическите права на гражданите – отказите за регистрация на политически партии, коалиции и инициативни комитети, решения по чл.33 ИК / за отказ за вписване в регистъра на лицата, които ще гласуват извън страната/, чл.201 ИК /нарушаване реда за провеждане на предизборната кампания/, чл.256, чл.319, чл.366 и чл.413 /обявяване на недействителност на регистрация на кандидат/, чл.259, чл.322, чл.369 /заличаване на регистрацията на независим кандидат/, чл.321 и чл.368 /отказ за регистрация на кандидатски листи/. Също пред ВАС се обжалват решенията на административните съдилища по оспорени местни избори по реда на чл.459 ИК.

Тук се поставя въпросът дали, ако оспори изборите, ВАС не би излязъл извън компетентността си, в случай, че основанийето за оспорване се свързва с решения на ЦИК, по отношение законността на които ВАС не е бил сезиран и същите са влезли в сила, а още повече – ако вече се е произнасял, че съответните актове са законосъобразни. Свързан въпрос е този как ВКС или ВАС биха могли да формират мотиви по отношение законността на изборния процес, в който те не са заинтересовани лица и преки участници /единственото „участие“ би било произнасянето на ВАС по оспорени решения на ЦИК/.

- Ако според конституционния ни законодател ВКС и ВАС не трябваше да имат възможността да сезират Конституционния съд с искане за касиране на изборите, то това би следвало да бъде изрично уредено. Следователно следва да се приеме, че те са легитимирани да подават искания до КС по чл.66 и чл.149, ал.1, т.6 и 7 от Конституцията. Поставя се обаче питането как върховните съдилища биха мотивирали самостоятелно искане или биха изложили свои мотиви в подкрепа на тези на заинтересованите лица, без да нарушат принципите си на работа. Несъмнено е добра идеята на законодателя субектите по чл.150, ал.1 КРБ да не са просто „пощенски кутии“, чрез които да се подават искания до КС за касиране на изборите от различни политически субекти. И все пак, в случая с висшите съдебни инстанции въпросът действително е по-деликатен. Главният прокурор като ръководен орган на прокуратурата се явява общ блюстител за спазването на законността и може да оспорва изборите на общо основание. Президентът като държавен глава, олицетворяващ единството на нацията, също трябва да следи за върховенството на закона. Народните представители и Министерският съвет несъмнено имат задачата да осигурят законно и сигурно управление и да се противопоставят на нарушенията в изборния процес. При съдилищата обаче, включително и върховните, служебното начало е с по-ограничено приложение. Поради това намирам, че правилно Върховният административен съд не е посочил в искането си до Конституционния съд от 22.10.2014 г. самостоятелни доказателства и мотиви в подкрепа на исканията на вносителите за касиране на изборите за НС. Същевременно, като субект на инициатива за сезиране на КС той е пренасочил исканията, за да се произнесе по тях единствено компетентният орган.

Считам, че неправилно искането на ВАС беше върнато на подателя с разпореждане на председателя на КС, без да се образува конституционно дело и да се произнесе целият състав на Съда /било то и с определение за недопустимост на искането/. Съгласно чл.17, ал.1 от Закона за КС, исканията до Конституционния съд се правят в писмена форма, мотивирани с приложени писмени доказателства, а съгласно последната редакция на ал.4, исканията за решаване на спорове относно законността на избора на президент, вицепрезидент, народен представител и член на Европейския парламент от Република България се правят в 15-дневен срок от решението на Централната избирателна комисия. Според чл.18, ал.1 ЗКС председателят му с разпореждане образува конституционно дело, определя съдия – докладчик и датата за разглеждане на делото. Тази разпоредба не дава възможност на председателя на КС еднолично да връща отправено до Съда искане. Съгласно чл.18 ПОДКС, искането трябва да бъде написано на български език и да съдържа: посочване на съда; наименованието (името) и седалището (адреса) на органите и лицата, отправили искането; наименованието (името) и седалището (адреса) на заинтересуваните институции и лица, които според направения искането трябва да вземат участие по делото; изложение на обстоятелствата, върху които се основава искането; в какво се състои искането; изходящ номер и печат на органа, който го е отправил, и подпис на лицето, което е подало искането. В искането се посочват и представят доказателства за обстоятелствата, върху които

то се основава. Чл. 19, ал.1 ПОДКС предвижда, че когато искането не отговаря на изискванията на чл. 18, председателят на съда дава срок за отстраняване на недостатъците. Съгласно ал.2, ако сезиращият орган или лица не отстранят в дадения им срок недостатъците, председателят внася искането за разглеждане в Конституционния съд, който решава дали то да бъде върнато. Ал.3 позволява Конституционният съд да иска отстраняване на недостатъците на искането през цялото конституционно производство.

В заключение, критериите и мотивите на Конституционния съд на РБ в актовете му по повод оспорени избори следва да бъдат ориентир в изборния процес. С практиката си обаче КС създава затруднения на някои от заинтересованите лица да обжалват изборите, тъй като в случаите на препащане на искане изисква мотиви от субектите по чл.150, ал.1 от КРБ, с които те не само че може да не разполагат, а и не могат да бъдат ангажирани, тъй като препащат чуждо искане до Съда. В тези случаи е напълно възможно, поради противоречията между политическите сили, достатъчно мотивирани и аргументирани оспорвания изобщо да не достигнат до КС и така действително оспорени избори да запазят своята валидност.

За преодоляване на неудобствата при сезиране на КС и действително осигуряване възможност за защита правата на участниците в изборите като че ли се очертават два основни варианта:

1/ да се разшири легитимацията за сезиране на Конституционния съд по чл.66 и чл.149, ал.6 и 7 КРБ чрез промени в Конституцията. В рамките на тази възможност следва да се обсъдят вариантите кои нови субекти да имат правото да отправят искания до КС - дали това да са конкретните кандидати самостоятелно, в групи или това право да се предостави на централните ръководства на политическите партии и коалиции и на инициативните комитети, издигнали кандидати. При обсъждане на евентуално изменение в Конституцията следва да се обсъди коя възможност е по-подходяща, като биха могли да бъдат посочени аргументи и в двете насоки¹⁴.

2/ другата опция е да се премахне изискването за самостоятелно мотивиране на искането до КС от сезиращия субект по чл.150, ал.1 КРБ, когато искането не е по негова инициатива, а е подадено от заинтересовани лица чрез него до Съда. В този смисъл, без да се правят промени в Конституцията, ще може да се разшири легитимацията за сезиране на КС, като органите по чл.150, ал.1 от Конституцията бъдат задължени /естествено, след преценка за спазването на определени минимални изисквания относно допустимостта и наличието на мотиви и доказателства към жалбите/ да препратят искането за касиране на изборите до КС, без да са длъжни да излагат собствени мотиви и съображения.

¹⁴ Ек.Михайлова счита за недопустимо участниците в изборния процес да нямат правото да обжалват резултата, а да трябва да "чакат друг да обжалва, защото по Конституция до КС могат да се отнесат само определен кръг лица". Според нея едното решение е да се разшири кръгът на лицата, които имат право на жалба до КС, а другото - обжалването на изборните резултати да излезе извън КС и да отиде в полето на административното правосъдие. Прави се и предложение всяка една парламентарна група да има правото да сезира КС. - Вж. **Михайлова, Ек.** Участниците в изборите трябва да могат да обжалват резултатите. – Общество и право, 2014, бр.6, с.48-50. Според В. Гоцев трябва да се даде възможност „народният представител да може да сезира КС относно правилността на изборите, когато самият той е засегнат“. Авторът предлага и председателите на ВКС и ВАС да могат да сезират КС. - Вж. **Гоцев, В.** Да се разшири възможността за сезиране на КС. – Общество и право, 2014, бр.6, с.40-42.

Литература:

1. **Гоцев, В.** Да се разшири възможността за сезиране на КС. – Общество и право, 2014, бр.6, с.40-42.
2. **Друмев, Е.** Конституционно право. Четвърто доп.и прер.изд. С., Сиела, 2013.
3. **Михайлова, Ек.** Участниците в изборите трябва да могат да обжалват резултатите. – Общество и право, 2014, бр.6, с.48-50.
4. **Пенев, П.** Необходими промени в Закона за Конституционния съд, а защо не и цялостна нова редакция. - В: Научни трудове на Русенския университет-2013, том 52, серия 7. Русе, Печатна база на РУ, 2013, стр. 58-66, ISBN 1311-3321.
5. **Пенев, П.** Нормативни и практически очертания на българското конституционно правосъдие. Проблеми и перспектива. С., ИК „Светулка 44”, 2013.
6. **Христов, П.** Преглед на практиката на Конституционния съд относно споровете за законност на избора на народни представители.- Правна мисъл, 2010, бр.4, с.20-30.
7. **Янкулова, Р.** Процесуалноправни аспекти на производството по проверка законността на избори пред Конституционния съд. - В: Правото - изкуство за доброто и справедливото. Пловдив, Унив.издателство „Паисий Хилендарски”, 2013, с.127-137.
8. <http://constcourt.bg/cases>